

Η συμβολή της εκπαίδευσης στην παραγωγική δυναμική και στην οικονομική ανάπτυξη

Ερτώ Καραγιαννοπούλου
*Οικονομολόγος, Απόφοιτη Τμήματος Οικονομικών Επιστημών
του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*

Στη σύγχρονη κοινωνία η γνώση αποτελεί τον πιο σημαντικό οικονομικό παράγοντα και κύριο στοιχείο της ανταγωνιστικότητας. Οι επιχειρήσεις, οι οργανισμοί, οι περιφέρειες και οι χώρες που θα προσαρμοστούν κυριαρχώντας σε τομείς της γνώσης θα είναι εκείνοι που θα έχουν μέλλον με διαρκές συγκριτικό πλεονέκτημα. Σήμερα το θέμα της εκπαίδευσης προβληματίζει πολύ περισσότερο από οποτεδήποτε στο παρελθόν. Η εξέταση της σχέσης της εκπαίδευσης με την οικονομική ανάπτυξη οδηγεί στη διαπίστωση ότι πρόκειται προφανώς για μια αμφίδρομη σχέση, αφού από τη μια πλευρά η πορεία της οικονομίας επηρεάζει τη λειτουργία και την οργάνωση της εκπαίδευσης και από την άλλη η εκπαίδευση με τη δημιουργία ικανού ανθρώπινου κεφαλαίου αυξάνει το παραγωγικό δυναμικό της κοινωνίας.

Τις τελευταίες δεκαετίες, θεωρητικές προσεγγίσεις και εμπειρικές μελέτες κατατείνουν στη διαπίστωση ότι η εκπαίδευση αποτελεί το βασικό μηχανισμό παραγωγής, συσσώρευσης και διάχυσης ανθρώπινου κεφαλαίου. Η συμβολή της εκπαίδευσης στην οικονομική μεγέθυνση είχε υποστηριχτεί αρχικά από τους κλασικούς, αργότερα, από τους νεοκλασικούς και πρόσφατα από τους οικονομολόγους των νέων θεωριών της ενδογενούς ανάπτυξης. Οι κλασικοί οικονομολόγοι (Smith, 1776· Marshall, 1920), αν και θεωρούσαν ως παράγοντες οικονομικής μεγέθυνσης τη γη, την εργασία και κυρίως το υλικό κεφάλαιο, απέδωσαν μεγάλη σημασία στη δυνατότητα αύξησης της απόδοσης του εργατικού δυναμικού με την εκπαίδευση και τον καταμερισμό της εργασίας. Υποστήριξαν ότι η αύξηση των δαπανών για την εκπαίδευση αποτελεί μια επενδυτική προτεραιότητα η οποία μπορεί να οδηγήσει ολόκληρο το παραγωγικό σύστημα σε αυξανόμενες αποδόσεις και μείωση του κόστους παραγωγής.

Αργότερα, οι νεοκλασικοί οικονομολόγοι (Solow, 1956· Schultz 1961) προχώρησαν στη διαπίστωση ότι οι παραδοσιακοί παραγωγικοί συντελεστές (γη, εργασία και κεφάλαιο) δεν αρκούν για να αιτιολογήσουν τη συνολική αύξηση

του εγγχώριου προϊόντος υποστηρίζοντας ότι το ανεξήγητο μέρος του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης οφείλεται στην τεχνολογική πρόοδο και το ανθρώπινο κεφάλαιο.

Στη δεκαετία του 1980 διατυπώθηκε η θεωρία της ενδογενούς οικονομικής ανάπτυξης (Romer, Lucas, 1990), η οποία ενσωματώνει την έρευνα και την ανάπτυξη, την τεχνολογική εξέλιξη και τη γνώση ως ενδογενείς συντελεστές στο μοντέλο προσδιορισμού της οικονομικής ανάπτυξης. Οι νέες θεωρίες υποστηρίζουν ότι η εκπαίδευση δημιουργεί θετικές εξωτερικές οικονομίες και συμβάλλει με δύο τρόπους στην οικονομική μεγέθυνση: αφενός μεν ως ένας κοινός, επιπρόσθετος συντελεστής παραγωγής και αφετέρου ως πολλαπλασιαστικός παράγοντας, με την έννοια ότι επηρεάζει όλους τους άλλους συντελεστές παραγωγής, τους οποίους και καθιστά πιο παραγωγικούς.

Τα τελευταία χρόνια στο δυτικό κόσμο (Η.Π.Α. και Ευρωπαϊκή Ένωση) οι πολίτες έχουν αισθητά συνειδητοποιήσει τα αποτελέσματα της παιδείας, καθώς μορφωμένοι εργάτες από την Κίνα και τις Ινδίες συναγωνίζονται αυτούς που ψάχνουν για καλές δουλειές στις Ηνωμένες Πολιτείες και την Ευρώπη.

Οι Η.Π.Α. ήταν η πρώτη χώρα που συνειδητοποίησε από νωρίς τον πολυδιάστατο και σημαντικότερο ρόλο της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη. Η έρευνα πάνω σε θέματα οικονομίας και εκπαίδευσης άρχισε στα τέλη της δεκαετίας του 1960. Το 1975 υπήρχαν ήδη καταγεγραμμένες 791 έρευνες πάνω στο θέμα και είχαν γραφτεί εκατοντάδες διδακτορικές διατριβές, ενώ για το ίδιο χρονικό διάστημα καταγράφονται μόνο τρεις για το Ηνωμένο Βασίλειο.

Στις Η.Π.Α. έχουν δημιουργηθεί κέντρα οικονομικής εκπαίδευσης, που συνήθως λειτουργούν στο πλαίσιο των οικονομικών τμημάτων των πανεπιστημίων και είναι οργανωμένα στο Εθνικό Συμβούλιο Οικονομικής Εκπαίδευσης (National Council of Economic Education, NCEE). Ο επικεφαλής αυτού του κέντρου είναι συνήθως οικονομολόγος που ασχολείται με εκπαιδευτικά θέματα. Οι πρώτες έρευνες επικεντρώθηκαν στον πανεπιστημιακό τομέα, ενώ προς το τέλος της δεκαετίας του 1970 άρχισε να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη Δευτεροβάθμια αλλά και στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί μια έρευνα που πραγματοποίησαν δύο οικονομολόγοι του Χάρβαρντ, ο Λόρενς Κατς και η Κλόντια Γκλόντιν. Οι δύο αυτοί ερευνητές ερεύνησαν τις επιδράσεις των επιτευγμάτων της παιδείας των Η.Π.Α. από το 1915 μέχρι το 1999. Εκτίμησαν, λοιπόν, ότι στα επιτεύγματα της παιδείας περιλαμβάνονται τα άμεσα οφέλη που προκύπτουν από το επίπεδο σπουδών των εργαζομένων. Τα άμεσα αυτά οφέλη επηρέασαν κατά 23% το σύνολο της αύξησης της παραγωγικότητας, ποσοστό που αντιστοιχεί στο 10% της αύξησης του Αμερικανικού ΑΕΠ.

Ενδεικτικό της σημασίας που δίνουν οι Η.Π.Α. στην εκπαίδευση είναι το γεγονός ότι για το ακαδημαϊκό έτος 2005-2006 το μεγαλύτερο μέρος του προϋπολογισμού, ύψους ενός τρισεκατομμυρίου δολαρίων, δαπανήθηκε για την παιδεία. Πρόκειται για μια απίστευτη για τα ελληνικά δεδομένα δαπάνη, που αντιστοιχεί στο 10% του συνόλου της αμερικανικής οικονομίας.

Η ιδέα της σύμπτωσης των αναγκών της οικονομίας με τις εκπαιδευτικές δομές εμφανίζεται στον ευρωπαϊκό χώρο ως πρόταση στη δεκαετία του '90, καθοδηγούμενη από την έλευση της παγκοσμιοποίησης και τις νέες τεχνολογικές δυνατότητες (Διαδίκτυο, κοινωνία της πληροφορίας), ωστόσο οι διακηρύξεις για την αναγκαιότητα ενοποίησης των ευρωπαϊκών εκπαιδευτικών συστημάτων υπάρχουν ήδη από τα πρώτα στάδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα τέλη δεκαετίας του '70. Μετά τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) και στη διάρκεια της δεκαετίας που ακολουθεί αναπτύχθηκε μια στρατηγική διαμόρφωσης ενός σύγχρονου εκπαιδευτικού λόγου σε κοινοτικό επίπεδο. Μια σειρά από κείμενα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής θα συγκροτήσουν το πλαίσιο έκφρασης του κοινοτικού λόγου για την Ευρώπη της γνώσης και θα επηρεάσουν το σχεδιασμό και τις κατευθύνσεις των πολιτικών σε εθνικό επίπεδο. Τα βασικά κείμενα ήταν οι τρεις Λευκές Βίβλοι, για την οικονομία (1993), την κοινωνική πολιτική (1994) και την εκπαίδευση (1995). Τα θεσμικά αυτά κείμενα υπογραμμίζουν τη σημασία της κατάρτισης για την επίτευξη της οικονομικής και πολιτικής συνοχής στην Κοινωνία. «Η κοινωνία του μέλλοντος θα είναι μια κοινωνία της γνώσης ... και οι κοινωνικοί διαχωρισμοί θα υφίστανται μεταξύ εκείνων που γνωρίζουν και εκείνων που δε γνωρίζουν». Για να χαρακτηρίσει τις συνθήκες απασχόλησης στην κοινωνία της γνώσης η Λευκή Βίβλος θεωρεί ως λέξεις κλειδιά τις: ελαστικότητα, ευελιξία, ποιότητα, πιστοποίηση και αξιολόγηση. Μέτρα που προτείνει είναι η ανάπτυξη ευέλικτων δεξιοτήτων, η διερεύνηση της πρόσβασης στη συνεχιζόμενη κατάρτιση, η ανάπτυξη διαδικασιών δεξιοτήτων και η στενότερη σχέση εκπαιδευτικών δομών και επιχειρήσεων.

Τη σημασία της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη τονίζει και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών στην επίσημη εφημερίδα του, όπου τονίζει: «Η εκπαίδευση και η κατάρτιση, βασικοί παράγοντες για τη δημοκρατία, την κοινωνική συνοχή και τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, θα πρέπει να θεωρούνται ως πρωταρχική επένδυση στο μέλλον. Η πρόκληση την οποία αντιμετωπίζουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της οικείας στρατηγικής για τη διά βίου μάθηση είναι ο εντοπισμός των προτεραιοτήτων επένδυσης στην εκπαίδευση οι οποίες θα έχουν την αποτελεσματικότερη επίδραση στην ποιότητα και δικαιοσύνη των μαθησιακών αποτελεσμάτων. Η ανάπτυξη αποτελεσματικών και ισότιμων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης υψηλής ποιότητας συντελεί τα μέγιστα στο μετριασμό των κινδύνων ανεργίας, κοινωνικού αποκλεισμού και αναξιοποίητου ανθρώπινου δυναμικού σε μια σύγχρονη οικονομία βασισμένη στην γνώση» (Επίσημη Εφημερίδα της Ε.Ε., 2006).

Έχουν συνειδητοποιήσει, όμως, όλες οι χώρες ουσιαστικά τη σημασία της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη; Τη στηρίζουν όπως και όσο θα έπρεπε; Γιατί εκπαίδευση χωρίς κεφάλαιο δεν γίνεται. Καλύτερη και περισσότερη εκπαίδευση απαιτεί περισσότερους πόρους. Οι δημόσιες και ιδιωτικές δαπάνες προς τον σκοπό αυτό ποικίλλουν από χώρα σε χώρα.

Πίνακας: Δαπάνες για την Παιδεία ως % του ΑΕΠ (ΟΟΣΑ, 2004

ΧΩΡΕΣ	Δαπάνες για εκπαιδευτικούς θεσμούς		
	δημόσιες και ιδιωτικές (% ΑΕΠ)	δημόσιες (% ΑΕΠ)	ιδιωτικές (% ΑΕΠ)
Αυστραλία	5.97	4.53	1.44
Αυστρία	5.78	5.56	0.22
Βέλγιο	6.36	5.97	0.39
Καναδάς	6.14	4.88	1.31
Νορβηγία	6.37	6.12	0.25
Δανία	7.10	6.82	0.28
Γαλλία	5.98	5.61	0.38
Γερμανία	5.26	4.28	0.98
Ουγγαρία	5.18	4.61	0.57
Ισλανδία	6.70	6.15	0.56
Ιταλία	5.31	4.87	0.44
Ελλάδα	4.06	3.82	0.23
Ν. Κορέα	8.20	4.79	3.41
Πορτογαλία	5.85	5.77	0.09
Σουηδία	6.46	6.25	0.21
Η.Π.Α.	7.34	5.08	2.26
Αγγλία	5.48	4.66	0.82
Τουρκία	3.51	3.46	0.05

Πηγή: OECD: *Education at a Glance, Indicators 2004, Paris 2004.*

Οι χώρες που επενδύουν σχετικά υψηλό ποσοστό του ΑΕΠ τους στην παιδεία, εάν συνεχίσουν να το κάνουν με αποτελεσματικό τρόπο, καθώς οι υψηλές δαπάνες δεν οδηγούν κατ' ανάγκη σε υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, κατά τα επόμενα χρόνια αναμένεται να επιτύχουν σημαντική βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου και της παραγωγικότητάς τους.

Η Ελλάδα είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι υστερεί στους περισσότερους δείκτες που αποτιμούν και αξιολογούν τις επιδόσεις της χώρας στον τομέα της εκπαίδευσης. Οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία και την εκπαίδευση υπολείπονται αισθητά του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Εμπειρικές έρευνες αποτυπώνουν τη χαμηλή ανταπόκριση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες της ανταγωνιστικής οικονομίας (Institute for Management-Development), ενώ άλλες καταδεικνύουν τη σχεδόν ανύπαρκτη σύνδεση της αγοράς εργασίας με την εκπαίδευση (World Economic Forum, 2004) και τη μικρή συμβολή της εκπαίδευσης, σε σχέση με άλλες χώρες, στους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης.

Η Ελλάδα, όμως, έχει δυνατότητες, αρκεί να γίνει σωστή διαχείριση της γνώσης. Άλλωστε, το επίπεδο εκπαίδευσης των Ελλήνων κατατάσσεται σε σχετικά ικανοποιητικά επίπεδα με βάση τα διεθνή πρότυπα όσον αφορά την ποσότητα της εκπαίδευσης. Επίσης, η Ελλάδα εμφανίζεται σε ιδιαίτερα υψηλή θέση διεθνώς όσον αφορά τη συχνότητα των επιστημονικών δημοσιεύσεων στα διεθνή επιστημονικά περιοδικά, ενώ και η βαθμολόγηση της χώρας ως προς τη διαθεσιμότητα επιστημόνων και μηχανικών στην οικονομία είναι αρκετά ικανοποιητική. Η Ελλάδα, αν και μικρή χώρα, έχει μεγάλα περιθώρια βελτίωσης, αλλά, για να έχει προοπτική στο νέο παγκόσμιο περιβάλλον, οφείλει να θέσει ως προτεραιότητα την επένδυση στη γνώση με την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και ποιοτικού συστήματος εκπαίδευσης-κατάρτισης και διά βίου εκπαίδευσης.

Τι είναι αυτό, όμως, που κάνει την εκπαίδευση τόσο απαραίτητη στην οικονομία και την ανάπτυξη; Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης, εκτός από το προσωπικό όφελος που παρέχει στους κατέχοντες, επιδρά στην οικονομία μέσω της ενίσχυσης των ανθρώπινων ικανοτήτων και, συνεπώς, της δημιουργικότητας και της παραγωγικότητας των μελών της. Ειδικότερα, η Πρωτοβάθμια και η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ενισχύουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων, κυρίως στις αστικές και αγροτικές περιοχές. Έχει υποστηριχτεί, ακόμη, ότι και οι χωρίς ειδικές δεξιότητες εργαζόμενοι, ανεξαρτήτως του είδους και του χώρου εργασίας, χρειάζονται την ικανότητα ανάγνωσης και γραφής, ένα επίπεδο μαθηματικών γνώσεων και την πειθαρχία, στοιχεία τα οποία καλλιεργούνται και αποκτώνται στην πρωτοβάθμια και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ενώ παράλληλα η δευτεροβάθμια κυρίως εκπαίδευση διευκολύνει την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των ατόμων.

Μεγάλες έρευνες σχετικά με τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση απέδειξαν πως η συστηματική διδασκαλία οικονομικών μαθημάτων στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο είναι αποτελεσματική ως προς την αύξηση της κατανόησης των Οικονομικών, ενώ οι φοιτητές που έχουν διδαχτεί Οικονομικά στο σχολείο μπορεί να έχουν ένα συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι αυτών που δεν έχουν διδαχτεί. Επιπρόσθετα, τα Οικονομικά στο Γυμνάσιο και στο Λύκειο έχει αποδειχτεί πως δημιουργούν ένα μόνιμο αποτέλεσμα τουλάχιστον για πολλούς μαθητές και για συγκεκριμένους τύπους οικονομικής γνώσης. Οι ίδιες έρευνες αναφέρουν πως οι μαθητές μαθαίνουν πιο πολλά οικονομικά, όταν αυτά σχετίζονται με τα ενδιαφέροντά τους, και μπορούν να τα διδαχθούν με επιτυχία, αν ενσωματωθούν σε άλλα μαθήματα και θέματα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Παράλληλα, έχει παρατηρηθεί πως τα οικονομικά μαθήματα συχνά μπορούν να επηρεάσουν τη διαμόρφωση των στάσεων και των απόψεων των μαθητών.

Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με την παροχή πιο εξειδικευμένων γνώσεων υποστηρίζει την ανάπτυξη της επιστήμης, την κατάλληλη επιλογή εισαγόμενης τεχνολογίας και την εγχώρια ανάπτυξη και αποδοχή νέων τεχνολογιών, και μαζί με την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση αποτελούν βασικά στοιχεία στη δημιουργία κρίσιμων θεσμών και νόμων όλως ουσιωδών για την οικονομική ανάπτυξη.

Σημαντικότερη και άκρως απαραίτητη θεωρείται και η “διά βίου” εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για την αναβάθμιση της προσφερόμενης εργασίας και για τη δυνατότητα ευελιξίας και προσαρμογής στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της οικονομίας.

Θα πρέπει, βέβαια, να αναφερθεί πως το ανθρώπινο κεφάλαιο και οι δεξιότητες που είναι συσσωρευμένες σε ένα κράτος εκτός από την παραγωγικότητά του επηρεάζουν σημαντικά και την επενδυτική δραστηριότητα τόσο των νοικοκυριών όσο και των επιχειρήσεων. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και των κεφαλαιαγορών αλλάζει συνεχώς με αποτέλεσμα την αλλαγή, με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, των δεδομένων της αποταμίευσης και της επένδυσης. Ο σημερινός επενδυτής, από τον πιο μικρό ως τον πιο μεγάλο, καλείται να επιλέξει μέσα σε πληθώρα προϊόντων, ενώ ταυτόχρονα η πραγματική απόδοση των επενδύσεών του μεταβάλλεται ανάλογα με τις οικονομικές συνθήκες, τον πληθωρισμό και τα επιτόκια.

Πόσοι από τους καταναλωτές διαθέτουν τη γνώση και το χρόνο να διαχειρίζονται ουσιαστικά τις επενδύσεις ή τις αποταμιεύσεις τους; Πόσοι από τους καταναλωτές είναι σε θέση να παρακολουθούν, να κατανοούν και να προβλέπουν την ατελείωτη σειρά εξελίξεων οι οποίες καθημερινά επηρεάζουν το εισόδημά τους; Πόσοι από τους καταναλωτές είναι σε θέση να κατανέμουν τα χρήματά τους σε επενδύσεις οι οποίες πραγματικά θα εξυπηρετούν τους οικονομικούς τους στόχους;

Όλες ανεξαιρέτως οι επενδύσεις εμπεριέχουν, σε διαφορετικό, φυσικά, βαθμό, διάφορους κινδύνους. Έτσι, μια καινούρια αναγκαιότητα που αναδεικνύεται και αφορά τη ζωή των ανθρώπων είναι η απόκτηση γνώσεων σχετικά με το χρήμα και την απλή καθημερινή ζωή, η οποία γίνεται όλο και πιο δυσνόητη. Τα άτομα και τα νοικοκυριά πρέπει να αποκτήσουν τα απαραίτητα εργαλεία προκειμένου να μπορούν να χειριστούν καταστάσεις και γεγονότα που αφορούν την επιβίωσή τους.

Ο πρώην πρόεδρος της Κεντρικής Τράπεζας των Η.Π.Α. Άλαν Γκρίνσπαν επισήμανε: «Ο σημερινός οικονομικός κόσμος είναι εξαιρετικά πολύπλοκος, αν συγκριθεί με την προηγούμενη γενιά. Πριν από σαράντα χρόνια, η απλή κατανόηση του τρόπου διατήρησης λογαριασμού ταμειευτηρίου στις τράπεζες ήταν επαρκής. Τώρα οι καταναλωτές πρέπει να έχουν την ικανότητα να κατανοήσουν τις διαφορές μεταξύ ενός μεγάλου φάσματος προϊόντων και υπηρεσιών».

Η έλλειψη επαρκών γνώσεων, που να καθιστά τα άτομα ικανά να χειριστούν το μέλλον τους, μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση μεγάλων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων στο παρόν και στο μέλλον. Αυτό μπορεί να αποδειχτεί ένα από τα μεγάλα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα των επόμενων ετών.

Για το λόγο αυτό, πλέον όσων προαναφέρθηκαν, φαίνεται ότι η οικονομική εκπαίδευση είναι αναγκαίο να εισαχθεί από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο εκπαιδευτικό σύστημα, όπως ακριβώς έχουν ενταχθεί αρχές που αφορούν την υγιεινή και την καθαριότητα. Η οικονομική εκπαίδευση δεν αφορά μόνο την επιμόρφωση του εργατικού δυναμικού, αλλά και την ανάγκη για οικονομική επι-

βίωση της οικογένειας, την κάλυψη των καταναλωτικών αναγκών, των σπουδών των παιδιών και της συνταξιοδότησης των γονέων. Η ανάγκη για οικονομική ασφάλεια, που προωθεί η σύγχρονη κοινωνία μέσω της ανάπτυξης, επιβάλλει πλέον και την εκπαίδευση των πολιτών σε έννοιες και επιλογές που είναι κρίσιμες για τη ζωή τους.

Η παγκόσμια κοινότητα αλλά και κάθε κράτος ξεχωριστά πρέπει να κατανοήσει την αναγκαιότητα της εκπαίδευσης στην οικονομική ανάπτυξη και να οργανώσει σχέδιο δράσης στην κατεύθυνση της επένδυσης στην εκπαίδευση. Βασική αρχή στην υλοποίηση αυτού του σχεδίου είναι η αύξηση των δημόσιων δαπανών για την εκπαίδευση και η αποτελεσματική διαχείριση και κατανομή των περισσότερων οικονομικών πόρων με στόχο την παροχή καλύτερων υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης για όλους τους πολίτες.

Κάποιοι από τις αρχές που πρέπει να διέπουν τα εκπαιδευτικά συστήματα εκτίθενται στη συνέχεια:

– Η εισαγωγή οικονομικών μαθημάτων και όρων (στην πιο απλή τους μορφή) από τις πρώτες βαθμίδες της εκπαίδευσης.

– Η έμπρακτη απόδειξη ότι η εκπαιδευτική διαδικασία είναι λειτουργία που διαρκεί «διά βίου», καθώς η ταχεία συσσώρευση γνώσεων, οι εξελίξεις της τεχνολογίας και οι συντελούμενες κοινωνικο-οικονομικές μεταβολές καθιστούν τη διά βίου μάθηση σημαντικότερο και απαραίτητο συντελεστή ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού.

– Η σύνδεση της εκπαίδευσης και του περιεχομένου των σπουδών με την παραγωγική διαδικασία και την αγορά εργασίας.

– Η παροχή υψηλής ποιότητας γνώσεων και δεξιοτήτων σε όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος, για όλους τους πολίτες, ανεξάρτητα από την οικονομική και κοινωνική τους κατάσταση.

Στη σημερινή εποχή της παγκοσμιοποίησης, η ανταγωνιστικότητα και η ευημερία κάθε χώρας στηρίζονται στο επίπεδο των γνώσεων και των δεξιοτήτων που κατέχουν οι πολίτες της, και στη δυνατότητα άμεσης και αποτελεσματικής εκμετάλλευσης αυτών των γνώσεων για ατομική, επιχειρηματική και κοινωνική πρόοδο και ανάπτυξη. Στην κοινωνία της γνώσης, η επένδυση στην εκπαίδευση διαδραματίζει πρωτεύοντα ρόλο. Κάθε χώρα, για να έχει προοπτική σε αυτό το περιβάλλον, οφείλει να θέτει ως προτεραιότητα την επένδυση στη γνώση με την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου εκπαιδευτικού συστήματος εκπαίδευσης, που θα συμβάλλει αποφασιστικά στη βελτίωση του μορφωτικού δυναμικού της και στην αύξηση της παραγωγικότητας και της αναπτυξιακής της δυναμικής.

Βιβλιογραφία

Ψαχαρόπουλος, Γ., *Οικονομική της εκπαίδευσης*, 1999.

Whitehedd, D.J. – Μακρίδου-Μπούσιου, Δ., *Οικονομική εκπαίδευση*, 2006.

ΤΕΙ Ηπείρου, *Εκπαίδευση και Οικονομική Ανάπτυξη*, 2006.

Ιστοσελίδες:

- 1) www.oecd.org (ΟΟΣΑ)
- 2) www.enthesis.net
- 3) www.worldbank.org (Διεθνής Τράπεζα)
- 4) www.uber.org (National Bureau of Economic Research)
- 5) www.statistics.gr (Στατιστική Υπηρεσία)
- 6) www.cy.sec.gov.cy (Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς)
- 7) www.google.gr